

Către:

Ref. Memoriu privind accesul la servicii de sănătate, sociale și de educație pentru persoanele cu autism

Stimate domn/stimată doamnă,

ASOCIAȚIA HELP AUTISM, Rețeaua organizațiilor în autism **RO-TSA**, ce înglobează 86 de ONG-uri care activează în domeniul autismului și **FEDRA** - Federația pentru Drepturile și Resursele pentru Persoanele cu Tulburări în Spectrul Autism, reprezentate legal de **Daniela BOLOLOI**, în calitate de președinte Asociația Help Autism și Rețeaua organizațiilor în autism RO-TSA, și **Gabriela PLOPEANU**, în calitate de președinte FEDRA, vă aduc în atenție acest manifest, în iminența *Zilei Internaționale de Conștientizare a Autismului*, organizată anual în data de 2 aprilie în toate statele membre ONU, încă din anul 2007. Această zi constituie un prilej pentru a vă face cunoscute **problemele majore** cu care se confruntă persoanele cu tulburări din spectrul autist și tulburări de sănătate mintală asociate din România.

Scurgerea unui an de la ultima aniversare nu a adus, din păcate pentru cele peste 30.000 de persoane diagnosticate cu tulburări de spectru autist și familiile acestora nicio măsură concretă pentru îmbunătățirea calității vieții.

Regimurile politice care s-au succedat la guvernare s-au întrecut în promisiuni făcute acestor familii greu încercate, însă s-au specializat în jumătăți de măsură, astfel că obiectivele anunțate nu au fost aduse la îndeplinire.

În aceste condiții, accesul la servicii integrate de sănătate, sociale și de educație este în continuare limitat, deficitar, inechitabil și neuniform din punctul de vedere al calității serviciilor oferite.

Soluții există deja, trebuie doar căutate prin sertarele ministerelor. Este adevărat că fiecare Guvern își stabilește propriile priorități, însă, într-un sistem democratic, procesul de schimbare la nivel de Guvern nu trebuie să determine în mod obligatoriu schimbări ale tuturor politicilor publice existente, principii prevăzute și în Hotărârea nr.870/2006 privind aprobarea Strategiei pentru îmbunătățirea sistemului de elaborare, coordonare și planificare a politicilor publice la nivelul administrației publice centrale.

Măsurile și politicile inițiate în domeniul autismului sunt rezultatul eforturilor reunite ale unor specialiști, justificate de necesitatea rezolvării unor probleme esențiale cu care se confruntă persoanele cu TSA și cu tulburări de sănătate mintală asociate și nu expresia unor convingeri politice.

Domnilor senatori, deputați și miniștri, de dumneavoastră depinde ca proiectele să devină realitate sau să fie îngropate definitiv și o dată cu ele orice speranță la integrare socială și dezvoltare individuală a persoanelor cu TSA.

În speranța că veți înțelege că **autismul nu are culoare politică**, vă rugăm să regăsiți în continuare câteva dintre problemele majore și soluțiile ce au fost până în prezent identificate pentru surmontarea lor.

I. Lipsa accesului persoanelor cu TSA la intervențiile pentru abilitare/reabilitare

- (1) Costurile lunare pentru terapie de recuperare, ce necesită implementare intensivă (zilnic, cel puțin 4 ore) – atât de necesară copiilor cu TSA de vârstă școlară și preșcolară – se ridică la sume de 4000 de lei, uneori chiar și 6000 lei, în condițiile în care un salariu lunar mediu net în România era situat în luna aprilie a anului 2021 în jurul sumei de 3323 lei. Aceasta înseamnă că pentru recuperarea reală a unui copil cu TSA (în condițiile în care multe familii au doi copii, dintre care unul este de obicei tipic) o familie trebuie să dispună de venituri mult peste media pe economie. Aceasta este evident de cele mai multe ori imposibil pentru locuitorii din afara Bucureștiului.
- (2) În cea mai mare parte – și Bucureștiul nu face excepție (în special în sectoarele de sud ale orașului – 3, 4 și 5) – părinții și aparținătorii copiilor cu TSA provin din familii sărace, cu venituri reduse, pentru care **furnizarea de terapii gratuite și diverse tipuri de ajutor de la instituțiile de stat și asociații sunt esențiale.**
- (3) La 2 aprilie 2019, a fost încheiat **protocol de colaborare între Ministerul Sănătății, Ministerul Educației Naționale, Ministerul Finanțelor Publice și Casa Națională de Asigurări de Sănătate** privind implementarea măsurilor necesare creșterii accesului persoanelor diagnosticate cu tulburări de spectru autist la servicii integrate de sănătate, sociale și de educație, semnat la data de 2 aprilie 2019, pentru a celebra Ziua Internațională a Conștientizării Autismului. Protocolul prevede “crearea unui subprogram destinat bolnavilor diagnosticați cu tulburări de spectru autist în cadrul Programului național de sănătate mintală în vederea acordării serviciilor integrate de sănătate, respectiv evaluarea, diagnosticul și serviciile conexe actului medical”, obiectivul declarat fiind **asigurarea accesului gratuit al persoanelor diagnosticate cu tulburare din spectrul autist la 5 ore de terapie gratuită săptămânal.**
- (4) Termenul asumat pentru derularea obiectivelor protocolului, era potrivit art.3 alin.2, 01.07.2019.
- (5) Pentru aducerea la îndeplinire a acestui obiectiv un prim pas a fost făcut prin modificarea Legii nr.151/2010 privind serviciile specializate integrate de sănătate, educație și sociale adresate persoanelor cu tulburări din spectrul autist și cu tulburări de sănătate mintală asociate în sensul de a permite ca intervențiile de sănătate specializate adresate persoanelor diagnosticate cu tulburări din spectrul autist să facă obiectul unui subprogram în cadrul Programului național de sănătate mintală și să poată fi finanțate din bugetul Fondului național unic al asigurărilor sociale de sănătate.¹
- (6) **Această măsură nu a fost însă urmată de modificarea hotărârii de guvern privind programele naționale de sănătate, în prezent neexistând niciun subprogram și nicio finanțare aferentă, orele de terapie gratuită fiind în continuare iluzorii.** Finanțarea serviciilor specializate pentru tulburările din spectrul autist în baza contractului-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate a permis până în prezent accesul în mod real la un număr infim de ore de terapie (aproximativ 1 oră pe săptămână) al persoanelor cu TSA.
- (7) Măsura creșterii, începând cu data de 1.07.2019, a numărului de puncte ce pot fi decontate medicilor pentru servicii conexe actului medical în condițiile contractului-cadru, nu a avut nicidecum, rezultatul scontat. Pe de-o parte, acestea nu sunt destinate exclusiv copiilor cu tulburări din spectru autist, iar pe de

---

¹ prin Ordonanța nr.9/2019 pentru modificarea și completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul sănătății, a unor reglementări cu privire la programe guvernamentale naționale și cu privire la măsuri fiscal-bugetare.

altă parte, ele nu acoperă numai serviciile de psihoterapie, ci sunt incluse toate serviciile medicale conexe necesare oricărui tip de tulburare.

(8) Luând în calcul numărul de servicii decontate ficăru medic, respectiv 12 servicii, chiar admitând, prin absurd, că absolut toate serviciile conexe decontate ar fi de psihoterapie în favoarea copiilor cu tulburări din spectru autist, în raport de numărul medicilor de psihiatrie pediatrică aflați în relații cu CNAS (aprox. 200) și numărul copiilor înregistrați cu tulburări din spectru autist (aprox. 13.905²), ar fi asigurat, zilnic, accesul la o ședință de terapie gratuită, pentru un număr de maxim 2500 de copii, adică mai puțin de o pătrime dintre ei. Procentul este modic, dat fiind că la nivel național sunt monitorizați numai copiii cu tulburări din spectru autist încadrați în grad de dizabilitate, dar în afara acestor 13.905 de copii, mai sunt câteva mii cu astfel de tulburări pentru care terapia este indispensabilă.

II. Nefinalizarea procedurii de elaborare și avizare a Planului național pentru autism demarat în anul 2018

- (1) În anul 2018 a fost înființat Comitetul pentru elaborarea Planului național pentru autism 2020-2024, Decizia nr. 293/2018.
- (2) Prin activitatea acestui Comitet s-a realizat proiectul Planului național pentru autism 2020-2024, cu contribuția și sprijinul unui număr important de instituții centrale, precum Ministerul Sănătății (MS), Ministerul Educației Naționale (MEN), Ministerul Muncii și Justiției Sociale (MMJS), Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP), Ministerul Finanțelor Publice (MFP), Centrul Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog (CNSMLA), Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități (ANPD), Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA), Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS), Comisia de Psihiatrie Pediatrică (CPP), Colegiul Psihologilor din România (CPR). La lucrările Comitetului au participat și s-au implicat reprezentanții următoarelor organizații neguvernamentale active în domeniu: Rețeaua RO-TSA, Federația pentru Drepturi și Resurse pentru Persoanele cu Tulburări din Spectrul Autism – FEDRA, Asociația „Help Autism”, Asociația „Autism România” și Fundația „Pentru Voi”.
- (3) Proiectul cuprinde o serie de măsuri și direcții de acțiune în scopul de a oferi pe termen lung **condiții de viață mai bune pentru persoanele cu tulburări din spectrul autist și cu tulburări de sănătate mintală asociate.**
- (4) Având în vedere că proiectul este rezultatul eforturilor reunite ale unor specialiști, cu contribuția și sprijinul unui număr important de instituții centrale, dar și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale active în domeniu, justificate de necesitatea rezolvării unor probleme esențiale cu care se confruntă persoanele cu TSA și cu tulburări de sănătate mintală asociate, ne exprimăm **încrederea că veți avea în vedere nevoile reale ale acestui grup vulnerabil, și veți demara urgent reluarea procedurii de elaborare și avizare a planului.**

III. **Lipsa de coerență legislativă în domeniul autismului și perpetuarea intermedierei decontărilor de către medicul de psihiatrie pediatrică afectează libertatea părinților de a alege furnizorul**

---

² datele centralizate în cadrul Analizei naționale de etapă a situației abilitării / reabilitării persoanei cu tulburări din spectrul autist (copil și adult), în vederea elaborării Planului Național pentru Autism 2020 – 2024 (ianuarie-iunie 2019)

serviciilor de terapie și limitează în mod nejustificat accesul copiilor cu TSA la intervențiile de sănătate

- (1) Dispozițiile legale speciale în materia autismului – Legea nr.151/2010 și Ordinul nr.5194 din 16.09.2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 151/2010 – califică Intervențiile comportamentale ca intervenții de sănătate specializate, iar serviciile furnizate de psiholog în specialitatea psihologie clinică, consiliere psihologică și psihoterapie, ca servicii conexe actului medical.
- (2) În raport de această calificare, s-a prevăzut că intervențiile de sănătate specializate fac obiectul unui subprogram în cadrul Programului național de sănătate mintală, finanțate din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate conform art.5 alin.2¹ din L.151/2011.
- (3) De asemenea, potrivit art.54 din Norme de aplicare ale legii nr.151/2010, *psihologii și profesioniștii atestați în tehnici specifice TSA* fac parte din **personalul specializat din serviciile de sănătate publice sau private**.
- (4) Cu toate acestea, nici unul dintre acești profesioniști, nici ONG-urile care furnizează intervențiile de sănătate specializate nu pot beneficia de finanțările bugetare cu această destinație în mod direct, deoarece, potrivit legii nr.95/2006, nu pot fi furnizori de servicii medicale.
- (5) Prin urmare, **accesul la decontarea serviciului este dublu limitată**, pe de-o parte de numărul foarte mic de medici de psihiatrie pediatrică, iar pe de altă parte de cercul restrâns al furnizorilor de servicii conexe cu care medicul psihiatru alege să fie în raporturi de colaborare.
- (6) În aceste condiții, de orele de terapie decontate ajung să beneficieze în mod real numai persoanele din orașele și municipiile mai mari deoarece în orașele și localitățile mici nu există medici psihiatri pediatri aflați în contract direct cu CNAS.
- (7) Chiar în orașele mari, libertatea părinților de a alege furnizorii de servicii conexe actului medical este îngrădită, fiind limitată la colaboratorii medicului psihiatru, iar decontarea sfârșește prin a fi un instrument al grupurilor de interese, altele decât copilul cu TSA, fiind de notorietate că selecția furnizorilor de servicii conexe de către medicul psihiatru este subiectivă.
- (8) Recunoașterea calității de furnizori de servicii conexe actului medical și a dreptului de acces, în mod direct, la finanțările bugetare ar avea ca efect incontestabil creșterea calității serviciilor, prin: creșterea concurenței, reglementarea de standarde profesionale ale serviciilor pentru a putea fi decontate, stimularea profesioniștilor de a se conforma acestor standarde de calitate. Nu este lipsit de relevanță faptul că, în prezent, un număr semnificativ de furnizori de servicii specifice TSA își desfășoară activitatea în afara oricăror evidențe, profesionale sau financiare, ("la negru"), neavând nici un interes să-și oficializeze activitatea și veniturile, cât timp cererea pentru astfel de servicii și presiunea financiară a beneficiarilor este foarte mare. Efectele se răsfrâng evident asupra copiilor cu TSA care sunt expuși unor riscuri enorme asupra sănătății.
- (9) În cazul serviciilor de îngrijiri paliative a fost recunoscută calitatea de furnizor și asociațiilor și fundațiilor prin Ordinul 253/2018 pentru aprobarea regulamentului de organizare, funcționare și autorizare a serviciilor de îngrijiri paleative, astfel că ne exprimăm încrederea că veți găsi soluții de a oferi reglementări similare ce vor putea rezolva și problema serviciilor conexe actului medical.

IV. Lipsa reglementării unor ocupații specifice analizei comportamentale, standardizarea activităților și intervențiilor de abilitare/reabilitare și monitorizarea acestora (servicii conexe actului medical).

- (1) Terapia ABA (analiza comportamentală aplicată) este o componentă foarte importantă pentru copiii cu tulburări din spectrul autist, beneficiile aduse în procesul de recuperare fiind unanim recunoscute de specialiști și beneficiari.
- (2) Terapia continuă este principala nevoie a copiilor cu TSA și solicitare a părinților beneficiarilor, care fac eforturi uriașe pentru a susține costurile aferente acestor terapii, a căror cerere depășește cu mult numărul de specialiști disponibili în România.
- (3) În mod paradoxal, terapia ABA și profesioniștii care oferă aceste servicii nu există din punct de vedere legal, competențele și calitatea serviciilor acestora nu sunt reglementate și nu pot fi evaluate. Furnizorii acestor servicii își desfășoară activitatea formal sub diverse denumiri de ocupații, certificatele și autorizațiile atestând exclusiv pregătirea în domeniile de activitate autorizate și nu în cele prestate în mod real.
- (4) Părinții copiilor cu TSA nu au la dispoziție mijloace de verificare a conformității serviciilor de terapie oferite sau criterii pentru alegerea terapeutului, fiind în permanență expuși riscului unor terapii care nu numai că nu aduc niciun progres cognitiv și comportamental, ba chiar pot afecta ireversibil șansa de recuperare a acestor copii.
- (5) În România există peste 4000 de profesioniști în analiză comportamentală aplicată, dintre care aproximativ 200 au urmat cursuri de specializare în cadrul unei universități internaționale, cursuri aprobate de ABAI – Association for Behavior Analysis International³, 40 fiind acreditați de BACB (Behavior Analyst Certification Board)⁴, cu titlurile BCBA și BCaBA. În jur de 2000 au terminat cursuri de formare continuă în analiza comportamentală aplicată acreditate de Colegiul Psihologilor din România; tot atâția sunt absolvenți de studii superioare (în proporție foarte mare absolvenți de psihologie, psihopedagogie specială, asistență socială, sociologie, medicină, dar și din alte domenii) care au absolvit cursuri de introducere în analiză comportamentală aplicată, cu durata de 40-60 ore susținute de analiști comportamentali acreditați ca BCBA, BCaBA.
- (6) **Singura soluție pentru eliminarea “terapiilor fantomă”, a tehnicilor și metodelor neconforme, dar și a creșterii numărului de profesioniști este reglementarea legală a ocupațiilor specifice analizei comportamentale, standardizarea activităților și intervențiilor de abilitare/reabilitare și monitorizarea acestora.**

---

³ <https://www.abainternational.org/welcome.aspx> Asociația Internațională pentru Analiză Comportamentală Aplicată, fondată în anul 1974;

⁴ <https://www.bacb.com/bcba/> organizație neguvernamentală, cu sediul în SUA, cu scopul de a asigura aplicarea unor standarde de calitate ridicate în rândul profesioniștilor din domeniul analizei comportamentale aplicate. Această instituție a elaborat standardele etice și profesionale, recunoscute și aplicate la nivel internațional și organizează examene în vederea acordării acreditării ca analist comportamental (BCBA)/instructor comportamental (BcaBa), certificatele/atestatele eliberate de BACB fiind unanim recunoscute în rândul practicienilor și beneficiarilor terapiei;

(7) Demersurile Institutului ABA ROMANIA, Help Autism, Autism Voice, cu sprijinul RO TSA și a unui număr semnificativ de părinți ai copiilor cu TSA, pentru introducerea în COR a ocupațiilor de analist comportamental și instructor comportamental nu au putut fi finalizate. Deși autorități precum Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în calitate de minister de resort sau Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții s-au exprimat în sensul utilității specializărilor în domeniul analizei comportamentale, însă formalismul excesiv și numeroasele condiții impuse prin avizele emise au zădărnicit până în prezent demersul.

V. Discriminarea copiilor și elevilor cu CES⁵ în raport cu cei tipici la reglementarea condițiilor și scenariilor de desfășurare a activităților cu prezența fizică în unitățile de învățământ prin privarea de accesul la activitățile de învățare, dar și la activitățile de intervenție specifică și la terapiile de reabilitare/recuperare, ca parte a dreptului fundamental la educație.

- (1) Particularitățile învățământului special și nevoile copiilor cu CES nu au fost înțelese de unii dintre factorii de decizie, astfel încât consecința măsurilor de protecție adoptate, contrar intenției autorităților, s-a dovedit a fi privarea copiilor și elevilor cu CES de accesul la educație, pierderea progreselor cognitive și comportamentale obținute prin ani mulți de terapie.
- (2) Simpla mențiune, în conținutul Ordinului nr.3235/93/2021, potrivit căreia *Măsurile de protecție pentru învățământul special, atât pentru profesori, cât și pentru elevi, vor fi adaptate nevoilor acestora, cu avizul DSPJ/DSPMB⁶* nu sunt de natură a asigura copiilor cu CES garanții privind respectarea dreptului la învățatură și a dreptului la sănătate. De altfel, adoptarea Ordinului nr.3235/93/2021 a rămas fără efecte în cazul unităților de învățământ special.
- (3) În aceste condiții, ne-am adresat Ministerului Educației Naționale, solicitând adoptarea de măsuri speciale și derogatorii pentru învățământul special, în sensul exceptării acestora de la măsura suspendării activităților care impun prezența fizică a antepreșcolărilor, preșcolărilor și elevilor în unitățile de învățământ și continuării activităților didactice în sistem on-line. Solicitarea, însoțită de Ministerul Educației Naționale, a fost refuzată de Ministerul Sănătății, care a respins propunerea de modificare a anexei la Ordinul nr.3235/93/2021, invocându-se faptul că *în școlile speciale sunt copii cu multiple comorbidități, cu un risc crescut de a dezvolta forme severe de boală.*
- (4) Cerințele educaționale speciale reprezintă dificultăți de învățare, tulburări de limbaj și comunicare, tulburări socioafective și de comportament. Potrivit art.9 din Ordinul nr. 5573/2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a învățământului special și special integrat (ROFISSI), acestea pot fi derivate în principal din a) dizabilități (handicap) - care au la bază o deficiență sau boală sau b) dificultăți de învățare și tulburări de limbaj. Prin urmare, argumentele Ministerului Sănătății ignoră copiii ale căror cerințe educaționale speciale nu sunt justificate de deficiențe sau boli, dar și copiii ale căror deficiențe sau boli NU prezintă un risc crescut de a dezvolta forme severe de boală (de exemplu în cazul unor deficiențe de vedere). Se cuvine ca și în cazul copiilor cu CES, asemenea celor tipici, să fie distins, de la caz la caz, de medicul curant, dacă deficiența sau boala prezintă un risc crescut de a dezvolta forme severe de boală, niciun temei legal neputând justifica discriminarea copiilor cu CES.

⁵ Cerințe educaționale speciale

⁶ Art. 7 alin.(9) din Ordinul nr. 3235/93/2021 pentru aprobarea măsurilor de organizare a activității în cadrul unităților/instituțiilor de învățământ în condiții de siguranță epidemiologică pentru prevenirea îmbolnăvirilor cu virusul SARS-CoV-2

- (5) Numeroase studii confirmă efectele negative ale utilizării îndelungate a dispozitivelor electronice asupra sănătății mintale. Desfășurarea activităților didactice în sistem on-line nu este o soluție pentru toți copiii/elevii, mulți dintre cei cu dizabilități mintale sau tulburări din spectrul TSA prezentând deficiențe ce pot fi agravate de expunerea la tehnologie.
- (6) **Peste 50% dintre părinții copiilor cu CES⁷ au declarat că nu participă sau participă numai parțial, la activități didactice în sistem on-line, ceea ce dovedește faptul că școala on-line a eșuat în privința copiilor/elevilor cu CES.** Redăm în continuare câteva comentarii ale părinților respondenți cu privire la situația educației online:
- “Nu participă activ (nu aude, nu vorbește, privește rar spre ecran), eu ca părinte fac lecții cu el, urmărind programa școlară, adaptată nevoilor și nivelului lui! Camera video stă deschisă iar doamna dirigintă ma îndrumă...”
  - “Se plictisește repede și începe să facă tantrum dacă lecția durează mai mult de 15-20 minute.”
  - “Nu este tocmai modalitatea bună prin care copilul poate învăța, de socializare nu mai spun nimic.”
- (7) Factorii decidenți au pierdut din vedere un element esențial, anume că școlarizarea copiilor cu CES presupune, pe lângă activitățile de predare-învățare și activitățile de terapie (terapie educațională complexă și integrată și terapii specifice de corectare și compensare). Desfășurarea activității didactice în sistemul on-line privează copiii și elevii cu CES de accesul la activitățile de intervenție specifică și la terapiile de reabilitare/recuperare, ca parte a dreptului fundamental la educație. Întreruperea, chiar și temporară, a terapiilor în cazul copiilor cu CES are drept consecință regresul beneficiarilor, pierderea progreselor cognitive și comportamentale obținute prin ani mulți de terapie.
- (8) **Măsura suspendării activităților în unitățile de învățământ special expune copiii cu CES unor riscuri epidemiologice mai mari decât prezența fizică în unitățile de învățământ, deoarece părinții apelează la terapii de reabilitare/recuperare în afara sistemului de învățământ**
Efectivele grupelor și claselor de învățământ special sunt reduse, în medie 4-6 copii/elevi, astfel că riscurile epidemiologice sunt minime. În acest context, în unitățile de învățământ special poate fi asigurată respectarea măsurilor de siguranță sanitară și de combatere a riscurilor epidemiologice pentru copii/elevi și echipa multidisciplinară implicată în educarea copiilor cu CES. Terapia continuă este o principală nevoie a copiilor cu CES. Închiderea unităților de învățământ determină părinții să accepte soluții alternative pentru terapiile de recuperare/reabilitare, fără nicio garanție cu privire la respectarea măsurilor sanitare și de distanțare, expunând copiii cu CES unor riscuri epidemiologice mai mari decât în situația în care acestea s-ar desfășura în unitățile de învățământ.
- (9) Acțiunile remediale vizează fie recuperarea, fie consolidarea materiei din perioada școlii online, cu ignorarea, și de această dată, a nevoilor copiilor cu CES.

Cu stimă,

Asociația Help Autism, Rețeaua ROTSA
prin Daniela BOLOLOI
daniela.bololoi@helpautism.ro
0727 228 551

FEDRA — Federația pentru Drepturi și Resurse
pentru Persoanele cu Tulburări în Spectrul Autist
prin Gabriela PLOPEANU
fedra.autism@gmail.com, 0723 673 418

⁷ participanți la un studiu realizat în cadrul proiectului derulat de Asociația Help Autism “Acces la educație online pentru copiii cu minți aparte” cu sprijin financiar prin programul Active Citizens Fund România, finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021.

Precizăm că **Rețeaua organizațiilor în autism - RO TSA** (<http://paca.helpautism.ro/>) a fost creată în cadrul proiectului „Creșterea implicării ONG-urilor și partenerilor sociali în promovarea politicilor publice alternative pentru copiii cu TSA (ONGPP)”, proiect SIPOCA 313/110709 finanțat din Fondul Social European (FSE) prin Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA). Rețeaua este organizată la nivel național și este compusă din **87 de ONG-uri** care activează în domeniul autismului:

Asociația Help Autism București

Asociația „New Odyssey” București

Asociația Autism Voice (Asociația De Terapie Comportamentală Aplicată (A.T.C.A.) București

Asociația pentru Ajutorarea Copiilor cu Autism din România „Horia Moțoi”, București

Asociația Pentru Terapie Umanist Comportamentală „Sunt Special” București

Asociația Persoanelor cu Dizabilități Gavriil, Pantelimon, Jud Ilfov

Asociația Prietenia Pantelimon, Jud. Ilfov

Asociația Română de Terapii în Autism și ADHD, București

Asociația „Centrul de Intervenție în Recuperarea Autismului” (C.I.R.A.) București

Asociația Evolution Center București

Asociația Puzzle România

Fundația Gimmyni București

Asociația „Albert și Zâmbete” Brașov, Jud. Brașov

Asociația „Aut Help” Miercurea Ciuc, Jud. Harghita

Asociația „Mind Aut” Sfântu Gheorghe, Jud. Covasna

Asociația „Prosperitas Vitae” Sânmartin, Miercurea Ciuc, Jud. Harghita

Asociația „Rază de Speranță” Brașov, Jud. Brașov

Asociația „Uite cum Cresc” Brașov, Jud. Brașov

Asociația Copiii de Cristal, Brașov

Asociația Dicta Brașov, Jud. Brașov

Asociația Împotriva Autismului Sibiu

Asociația pentru Consiliere și Asistență Specializată A.C.A.S. Alba Iulia

Asociația Raul Cosmin Pentru Copii și Tineri cu Dizabilități, Cugir, Jud. Alba

Fundația Transilvană Alpha, Târgu Mureș, Jud. Mureș

Asociația Educatorilor Suceveni, Suceava, Jud. Suceava

Asociația „Îți Arăt Că Pot”, Iași, Jud. Iași

Asociația „Papillon Clinique”, Bacău, Jud. Bacău

Asociația „Suflete Albastre”, Botoșani, Jud. Botoșani

Asociația „Surasul Albastru”, Iași, Jud. Iași

Asociația „Zbor de Fluturi”, Iași, Jud. Iași

Asociația Blijdorp România, Jud. Suceava

Asociația de Sprijinire a Persoanelor cu Autism, Suceava (A.S.P.A.), Jud. Suceava

Asociația Părinților Copiilor cu Autism din Județul Botoșani, Jud. Botoșani

Fundația Star Of Hope România, Iași

Asociația „Autism Transilvania”, Cluj-Napoca, Jud. Cluj

Asociația „Believe”, Cluj Napoca, Jud. Cluj

Asociația „Castelul Erhard” Satu Mare

Asociația „Dog Assist”, Cluj-Napoca, Jud Cluj

Asociația „Joy Story” Cluj-Napoca

Asociația „Playful Psychology” Cluj-Napoca

Asociația „Sf. Benedict” Pentru Autism, Satu Mare

Asociația A.P.T. Cluj-Napoca, Jud. Cluj

Asociația Autism Baia Mare, Jud. Maramureș

Asociația Autism Câmpia Turzii, Jud. Cluj

Asociația C.E.S.- Colaborăm, Educăm, Sprijinim, Oradea, Jud. Bihor

Asociația Caritas - Centrul De Reabilitare „Sf. Iosif”, Satu Mare, Jud. Maramureș

REȚEAUA
RO TSA

Asociația S.O.S. Autism Bihor
Asociația Serviciul de Ajutor Maltez în România, Centrul de zi pt. Copii cu Dizabilități Motorii Cluj-Napoca
Asociația Surorile de Caritate „Sf. Vicențiu”, Satu Mare, Jud. Maramureș
Fundatia Inocenți, Bistrița-Năsăud, Jud. Bistrița
Asociația „Art Music For People” Constanța, Jud. Constanța
Asociația „Autism Marea Neagră”, Constanța
Asociația „Mâini Întinse” Tulcea, Jud. Tulcea
Asociația Autism Cezar Nicolae Constanța
Asociația Centrul de Psihologie Delta Dunării Tulcea, Jud. Tulcea
Asociația de Sprijin a Copiilor cu Autism „Bărcuța Fermecată” Constanța, Jud. Constanța
Asociația de Sprijin pentru Părinți și Copiii cu Autism - Apca Galați
Asociația O Voce Pentru Autism
Asociația Psihologilor Antreprenori Tulcea, Jud. Tulcea
Asociația S.O.S. Autism Brăila
Asociația 'Lasă-Mă Să-Ți Aud Glasul' Curtea de Argeș - Albeștii de Argeș, Jud. Argeș
Asociația „Ai Voință, Ai Putere”, Oltenița, Jud. Călărași
Asociația „Creăm Viitorul Împreună” (A.C.V.I.A.) Pitești, Jud. Argeș
Asociația „Pro Misiunea Socială”, Târgoviște, Jud. Dâmbovița
Asociația „Start Pentru Autism”, Câmpulung Muscel, Jud. Argeș
Asociația Copiilor și Adulților cu Autism, Alexandria, Jud. Teleorman
Asociația Logo-Pici, Slobozia, Jud. Ialomița
Asociația Națională pentru Copii și Adulți cu Autism din România, (A.N.C.A.A.R.) Filiala Dâmbovița
Asociația Națională Pentru Copii și Adulți cu Autism din România, (A.N.C.A.A.R.), Filiala Fetești
Asociația pentru Copii cu Autism, Centrul „Ema”, Jud. Ialomița
Asociația „Iubirea Îvinge Autismul” Târgu-Jiu, Gorj
Asociația „Nagual” Slatina, Jud. Olt
Asociația Copilărie Sub Semnul ADHD
Asociația de Sprijin a Copiilor Handicapați Fizic (A.S.C.H.F.-R.) Filiala Râmnicu Vâlcea, Jud. Vâlcea
Asociația de Terapie Integrativă Pentru Copiii cu Autism - Daniel (A.T.I.C.A.-Daniel), Craiova, Jud. Dolj
Asociația Națională pentru Copii și Adulți cu Autism din România, (A.N.C.A.A.R.), Filiala Craiova, Jud. Dolj
Asociația pentru Intervenție Cognitivă și Comportamentală „Visuri și Speranțe” Craiova
Asociația „Alex, Radu și Autismul” Timișoara, Jud. Timiș
Asociația „Autism Helping Hands” Petroșani, Jud. Hunedoara
Asociația „Autism Lumea Mea” Hunedoara, Jud. Hunedoara
Asociația „Casa Faenza” Timișoara, Jud. Timiș
Asociația „Copii Și Zâne” Timișoara, Jud. Timiș
Asociația „Orizonturi Senine” Deva, Jud. Hunedoara
Asociația Resurse Umanitare Speranța (A.R.U.S.) Timișoara, Jud. Timiș
Fundatia de Abilitare Speranța Timișoara
Asociația Com Passion
Asociația Sfântul Casian Mediaș

FEDRA — Federația pentru Drepturi și Resurse pentru Persoanele cu Tulburări în Spectrul Autist este prima federație de acest tip din România, care are ca membri în principal organizații de părinți și se dorește a fi o voce puternică și unitară a organizațiilor de profil din România, având ca scop crearea și păstrarea unui mediu adecvat pentru stimularea și sprijinirea persoanelor cu TSA.

Organizațiile membre FEDRA sunt: ANCAAR Argeș, ANCAAR Craiova, ANCAAR Iași, Asociația Autism Baia Mare, Asociația Autism Transilvania Cluj, Asociația Copiii de Cristal Brașov, Asociația Dincolo de Tăcere Galați, Autism Europa Bistrița - Centrul de Resurse și Referință în Autism Micul Prinț, Asociația Învingem Autismul Bcurești, Asociația Părinților Copiilor cu Autism din Județul Botoșani, Asociația Puzzle România, Asociația “Rază de Speranță în Intervenția și Terapia TSA” Brașov, Asociația SOS Autism Bihor, Asociația de Sprijin pentru Părinții și Copii cu Autism Galați, Fundația Romanian Angel Appeal Bucuresti, Fundația Univers Plus Piatra Neamț,

Asociația Învățăm prin Pictograme Timișoara, Organizația Suedeză pentru Ajutor Umanitar Individual, Asociația pentru Recuperarea și Integrarea Copiilor cu Autism (ARICA).